

6. Ященко, Є.Ф. Дослідження ціннісно-сміслового аспекту самоактуалізації студентів. Питання психології: науковий журнал. Москва, 2007. № 1. 90 с.

УДК 374.7.091

Ігор Радомський

*кандидат педагогічних наук, доцент,
директор навчально-наукового центру
організації освітнього та виховного процесу
Таврійського національного університету
імені В.І. Вернадського*

Поєднання елементів формальної та неформальної, інформальної освіти в процесі педагогічного проектування навчання

В сучасному світі зростають інформаційно-пізнавальні запити населення які вже неможливо задовольнити тільки за рахунок традиційної (формальної) системи освіти. Вона не встигає за новими зростаючими потребами суспільства та людини. Це викликає появу нових підходів до організації освітньої діяльності населення за яких навчання повинно задовольняти різнопланові інтереси та потреби громадян, підлаштовуватись до їх способу життя, враховувати специфіку запитів осіб що навчаються. Одним з таких підходів виступає поєднання елементів формальної та неформальної, інформальної освіти в процесі педагогічного проектування навчання.

Процеси безперервної освіти розуміються тепер не тільки як «навчання впродовж життя» (lifelong learning), але й як «навчання шириною в життя» (lifewide learning). Остання дефініція акцентує увагу на різноманітності видів освіти – формальна, неформальна, інформальна, що супроводжують будь яку сферу діяльності сучасної людини чи то професійну чи сімейно-побутову.

Які ж сучасні тенденції розвитку освіти? За даними Інституту освіти ЮНЕСКО в економічно розвинутих країнах світу дорослі учасники різноманітних освітніх програм значно перевищують кількість дітей та підлітків що навчаються. Кількість дорослого населення в цих країнах що залучено до освітньої діяльності становить 40-45 % . Зазначимо, що освіта дорослих розглядається як будь яка організована освітня діяльність що відбувається протягом певного часу і спрямована на розвиток потреб, навичок, компетенцій в період самостійного життя людини. За оцінкою ЮНЕСКО 85% працюючого населення оволоділи необхідними для праці компетентностями поза межами формальної освіти²⁴; в 2003 році майже 18% мешканців ЄС у віці 25-64 роки приймали участь в неформальній освіті²⁵, Данія, Швеція, Фінляндія мають найбільші показники за рівнем залучення громадян до неформальної освіти, майже 50% за станом на 2004 рік²⁶.

В міжнародний щорічний моніторинг розвитку освіти введено нові індикатори освіти населення. Статистичні дані Організації економічного співробітництва та розвитку (англ. Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD) включають показник

²⁴ Мухлаева В. Международный опыт неформального образования / Человек и образование. – 2010. - №4. – С. 158-162.

²⁵ Салливан Дж. Непрерывное обучение как единственно важная компетенция. [Электронный ресурс]. URL: <http://hrm/ru/neprierynoe-obuchenie-kak-edinstvenno-vazhnaja-kompetencija>

²⁶ Там же

«процент охоплення населення 25-64 років в продовженій освіті». Самі високі показники залучення до навчання дорослого населення реєструються у Фінляндії, Швейцарії, США, Канаді та Швеції – від більш як половини до третини населення що веде трудову діяльність. За показниками ОЕСД щодо охоплення різними видами освіти поза межами формальної освіти (extra formal education) системи неформальної освіти дорослих Скандинавських країн можуть запропонувати свої громадянам від 3500 до 3800 годин різноманітних короткострокових освітніх програм муніципального, суспільного, художнього напрямків. Громадяни що проходять навчання за такими освітніми програмами легше адаптуються до соціально-економічних змін в сучасному життєвому середовищі.

Неформальну освіту можна розглядати як багаторазове залучення людини до групової навчальної діяльності, розширення соціальних контактів, ознайомлення з ефективними шляхами вирішення різноманітних життєвих проблем.

Важливою складовою неформальної освіти виступає самоосвіта, яка розглядається в якості соціального явища та процесу що безпосередньо впливає на трудову діяльність, побут, умови життя громадян усіх вікових та соціальних груп, «самоосвіта виступає джерелом не тільки технологічних, але й соціальних інновацій»²⁷.

Самоосвіта як вид діяльності тісно пов'язана з комунікацією та спрямована на отриманнялюбих нових знань (необов'язково наукових або таких що відповідають затвердженим освітнім програмам), навичок та любої систематизованої інформації²⁸. В контексті неформальної освіти важливим є те що особистість в процесі самоосвіти самостійно вирішує, в якій мірі поєднувати особисті пріоритети з вимогами та можливостями освітнього середовища, довгострокові інтереси з ситуативними, внутрішні та зовнішні фактори²⁹.

Сучасні освітні системи що перебувають в процесі активних трансформацій являються одночасно об'єктом та суб'єктом змін. Зміцнення суб'єктності освітніх систем являється пріоритетним при проведенні реформ національних освітніх систем, так і при проведенні інтеграційних процесів у Європейському та світовому освітньому просторі. Свідченням цього є різноманітні матеріали^{30 31 32 33}, що характеризують цілі і задачі освітніх реформ на сучасному етапі розвитку суспільства, результатами реформування повинна виступати зростаюча суб'єктна (самостійна, активна) роль освітніх систем в цілому, окремих освітніх організацій, осіб що навчаються та педагогів як активних провайдерів змін в освітній сфері.

Сьогодні потребує змін політика держави щодо інституціональних відносин між формальною, неформальною та інформальною видами освіти. Передумовами розробки сучасних освітніх програм виступає необхідність їх проектування на основі інтеграції усіх трьох вищеперерахованих видів освіти. Вчена спільнота висловлює позицію що неможливо

²⁷ Щуклина Е.А. Технологии самообразования: социологический аспект // Общественные науки и современность. – 1999. – №5.- С.42-49.

²⁸ Gadamer H.G. Education is Self-Education // Journal of Philosophy of Education. 2001. №4. Vol.35.

²⁹ Dohmen G. The Future of Continuing Education in Europe. Bonn, 1998.

³⁰ Байденко В. И. Болонский процесс: структурная реформа высшего образования Европы. Изд. 3-у исправл. И доп. – М., 2003. – С.58.

³¹ Всемирная декларация о высшем образовании для XXI века: подходы и практические меры / Вестник высшей школы. – 1999. - №3.- С.30,32.

³² Доклад международной комиссии по образованию, представленный для ЮНЕСКО «Образование сокровище».- М.: Изд-во ЮНЕСКО, 1997. – С.170.

³³ Луговий В.Г. Освіта дорослих в освітній системі. Десять років становлення: Досвід дослідження і розробки і впровадження у сфері дорослого управління/ В.Г. Луговий. – К.: В-во НАДУ, 2005. – 347 с.

протиставляти неформальну та інформальну освіту формальній^{34 35}, а сучасні тенденції розвитку освіти спрямовані на взаємодоповнення цих видів.

Однією з головних залишається проблема визнання результатів навчання, отриманих за межами формального навчання. Для вирішення цієї проблеми пропонується при проведенні процедур визнання результатів неформального, інформального навчання використовувати наступні критерії: набуті в межах неформального, інформального навчання компетенції (ця форма визнання відноситься до фахових компетенцій); соціальне визнання, спрямоване на визначення статусу та самооцінку осіб, що займаються самоосвітою.

Окреслимо ряд перешкод що ускладнюють інтеграцію формального, неформального та інформального навчання на сучасному етапі розвитку освіти:

- Серйозними перепонами інтеграційних процесів виступають низька культура управління освітніми процесами, психологічна неготовність управлінців та педагогів до реального співробітництва та партнерства; недостатня професійна підготовка педагогічних кадрів у питаннях інтеграції видів освіти та слабка їх матеріальна та моральна підтримка. Інтеграційні процеси будуть супроводжуватись глибокою трансформацією звичного освітнього простору, що може напружено сприйматись професійним науково-педагогічним середовищем. В той же час актуалізовуватимуться такі феномени як особистісно-орієнтоване навчання, зростання креативності, інноваційності та інші.

- Педагогічне проектування що інтегрує різні види освіти являється важливим та перспективним напрямком діяльності різноманітних інституцій що реалізують державну політику у сфері освіти. Конкурентоздатність держав, підприємств та фахівців залежить не тільки від діяльності освітніх закладів формальної освіти але й від можливостей постійного підвищення громадянами компетентностей які затребовані в економіці та суспільстві в рамках неформальної та інформальної освіти. Проблемним являється відсутність визнання з боку держави та громадян неформальної та інформальної освіти як загальносуспільної цінності.

- На сучасному етапі розвитку системи формальної освіти в Україні подекуди замість оновлення змісту, завдань, технологій навчання відбувається імітація результатів освітньої діяльності, посилюється бюрократизація в управлінні освітою, що не притаманно неформальній та інформальній освіті.

- На сучасному ринку освітніх послуг з'являються нові гравці – різноманітні навчальні центри, бізнес-структури в сфері освіти та культури, засоби масової інформації, соціальні мережі та інші що активно вступають в конкуренцію з існуючою системою формальної освіти але не завжди надають якісні освітні послуги.

Отже, результати наукових розвідок проблематики проектування освіти на основі поєднання формального та неформального, інформального навчання дозволили нам зробити наступні висновки:

- Передумовами впровадження педагогічного проектування освіти на основі поєднання формального та неформального, інформального навчання виступають зміни в нормативно-правовому забезпеченні освіти в Україні що відкривають можливості впровадження інтегрованих програм навчання з активним залученням неформальної та інформальної освіти; накопичення психолого-педагогічного теоретичного та практичного

³⁴ Зицер Д., Зицер Н. Практическая педагогика: азбука неформального образования. – СПб.: «Просвещение», 2007. – 287с.

³⁵ Мацкевич С.А. Современные философские проблемы образования взрослых. – Минск, 2006.

досвіду в галузі інтегрованих форм навчання; активні процеси розвитку неформального та інформального навчання в світовому освітньому просторі.

- Наукові основи інтеграції формальної, неформальної та інформальної освіти в Україні формуються під впливом багатого зарубіжного досвіду.

- На шляху розвитку педагогічного проектування освіти на основі поєднання формального та неформального, інформального навчання окреслюється ряд проблем, а саме: проблема побудови системи управління освітою «зверху-вниз» що ускладнює інтеграцію формальної та неформальної освіти; недостатнє наукове обґрунтування методології проектування освіти на основі поєднання формального та неформального, інформального навчання; проблеми підготовки та перепідготовки педагогічних кадрів що залучаються до процесів проектування освітніх процесів на основі поєднання формального та неформального, інформального навчання.

УДК 172

Наталія Резанова

кандидат філософських наук,

доцент кафедри «Політологія та право»,

Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

До проблеми політичної соціалізації студентської молоді

Система взаємовідносин «суспільство - молодь» представляє собою діалектичну взаємодію цілого і частини: суспільство формує відповідний тип молоді, в той час як остання багато в чому визначає тенденцію розвитку соціуму, його майбутнє. Зацікавленість суспільства проблемами молоді означає створення умов для розвитку потенціалу молодої людини (його інтелекту, духовності, освіченості, національного менталітету, патріотизму і т.п.), їх реалізацію, а також проведення продуманої гуманістичної молодіжної політики, що сприяє зміцненню зв'язків між поколіннями.

На етапі молодості проблеми політичної соціалізації мають особливе, специфічне значення, відбувається становлення молодої людини як громадянина, що має права і обов'язки. Політична соціалізація в соціології та політології розуміється як процес входження членів суспільства до політичної культури [1].

Це досягається шляхом набуття знань про політику, створення думок, поглядів і політичних поглядів на основі певних систем цінностей, що включає формування політичної свідомості суспільства. Це також стосується виховання певних методів політичної поведінки на основі норм і інститутів, що входять до складу культур, що діють у політичних системах. Мета політичної соціалізації полягає в отриманні знань про суспільну конвенцію та принципи політичної гри, прийняття певних політичних поглядів, підкорення загальноприйнятих інтерпретацій політичним цілям, прийняття інституціоналізованих зобов'язань до даної політичної системи та посилення прихильності до неї [3, 516].

До суб'єктів політичної соціалізації належать: сім'я, школа, колеги та професійне середовище, засоби масової інформації. У стабілізованих політичних системах політична соціалізація сприяє забезпеченню стійкості системи в масштабах суспільства. Соціалізація є надзвичайно складним явищем. У найбільш спрощеному розумінні означає навчання, адаптацію особистості до життя в суспільстві.

Загальноприйняті погляди на політичну соціалізацію молоді значною мірою обмежені впливом безпосередньої родини і того, що вивчається в шкільній
